

Sygn. akt III AUa 1494/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Sałańska - Szumakowicz
Sędziowie:	SA Grażyna Horbulewicz SA Aleksandra Urban (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2017 r. w Gdańsku

sprawy Powiatu (...) z siedzibą władz w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do odsetek

na skutek apelacji Powiatu (...) z siedzibą władz w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 czerwca 2016 r., sygn. akt VII U 1929/15

oddala apelację.

SSA Aleksandra Urban SSA Maria Sałańska - Szumakowicz SSA Grażyna Horbulewicz

Sygn. akt III AUa 1494/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 06 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zobowiązał Starostwo Powiatowe w K. do zapłaty odsetek za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w łącznej kwocie 17.712,34 zł od kwoty nienależnie wypłaconych G. K. świadczeń (świadczenia przedemerytalnego) – wskazując, iż łączna kwota należności za w/w okres wynosi 47.456,42 zł, jednakże należność za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w kwocie 16.159,50 zł nie podlega dochodzeniu, zaś wnioskodawca w dniu 01 sierpnia 2013 r. dokonał wpłaty na rzecz pozwanego kwoty 31.296,92 zł, a więc do zapłaty pozostaje kwota odsetek 17.712,34 zł.

Odwołanie z dnia 19 sierpnia 2015 r. od powyższej decyzji wniósł Powiat (...) z siedzibą w K., wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji.

Decyzją z dnia 28 września 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zobowiązał Powiat (...) w K. do zapłaty odsetek za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w łącznej kwocie 17.712,34 zł od kwoty nienależnie wypłaconych G. K. świadczeń (świadczenia przedemerytalnego) – wskazując, iż łączna kwota należności za w/w okres wynosi 47.456,42 zł, jednakże należność za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w kwocie 16.159,50 zł nie podlega dochodzeniu, zaś wnioskodawca w dniu 01 sierpnia 2013 r. dokonał wpłaty na rzecz pozwanego kwoty 31.296,92 zł, a więc do zapłaty pozostaje kwota odsetek 17.712,34 zł – uchylając jednocześnie decyzję z dnia 06 sierpnia 2015 r.

Odwołanie z dnia 12 października 2015 r. od powyższej decyzji wniósł płatnik składek Powiat (...) w K., wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji, podnosząc, iż nie jest możliwe dochodzenie przez pozwanego odsetek od kwoty nienależnie pobranego świadczenia na mocy decyzji z dnia 03 marca 2009 r. – wskazując na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 04 lipca 2013 r. o sygn. akt III AUa 1491/12, który zmienił zarówno wyrok Sądu Okręgowego, jak i wspomnianą decyzję pozwanego z dnia 03 marca 2009 r., zatem decyzja z dnia 03 marca 2009 r. nie stała się prawomocna; należność zaś wynikającą z wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 04 lipca 2013 r. o sygn. akt III AUa 1491/12 wnioskodawca uiszczył na rzecz pozwanego w dniu 01 sierpnia 2013 r. tj. w 4 dni po otrzymaniu przez wnioskodawcę w/w wyroku Sądu Apelacyjnego.

W odpowiedzi z dnia 06 listopada 2015 r. na oba odwołania wnioskodawcy pozwany organ rentowy wniósł o ich oddalenie, podtrzymując argumentację zaprezentowaną w drugiej z zaskarżonych decyzji, przy czym wyjaśnił, iż w związku z odwołaniem od decyzji z dnia 06 sierpnia 2015 r. została ona uchylona.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2016 r. postępowanie w sprawie dotyczącej decyzji z dnia 06 sierpnia 2015 r. zostało umorzone.

Sąd Okręgowy w Gdańsku – VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 2 czerwca 2016 r. oddalił odwołanie (pkt 1) oraz zniósł między stronami koszty zastępstwa procesowego (pkt 2), sygn. akt VII U 1929/15.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

Ubezpieczona G. K., urodzona dnia (...), w okresie od dnia 16 czerwca 1973 r. do dnia 30 czerwca 1989 r. była zatrudniona w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w K. (następnie w likwidacji) w pełnym wymiarze czasu pracy w na stanowisku starszego technika chemika.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w K. został zlikwidowany na mocy § 1 uchwały nr XXVII/185/2000 Rady Powiatu w K. z dnia 29 listopada 2000 r., zaś zobowiązania i należności po jego likwidacji stały się zobowiązaniami i należnościami powiatu (§ 4).

Decyzją z dnia 13 stycznia 2004 r. Powiatowy Urząd Pracy w K. orzekł o przyznaniu ubezpieczonej, m. in. w oparciu o świadectwo pracy z dnia 26 stycznia 2001 r., prawa do świadczenia przedemerytalnego od dnia 24 grudnia 2003 r. Od dnia 01 sierpnia 2004 r. wypłatę świadczenia przedemerytalnego na rzecz ubezpieczonej przejął pozwany organ.

Decyzją z dnia 03 marca 2009 r. pozwany zobowiązał Starostwo Powiatowe do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od dnia 01 marca 2006 r. do dnia

31 grudnia 2008 r. w kwocie 31.296,92 zł i odsetek za okres od dnia 02 marca 2006 r. do dnia 03 marca 2009 r. tj. do dnia wydania decyzji o nadpłacie w kwocie 10.928,63 zł, łącznie 42.225,55 zł. Organ rentowy stwierdził również, że G. K. wypłacono bezpodstawnie świadczenie przedemerytalne w okresie od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w łącznej kwocie 47.456,42 zł, ale wypłacone świadczenia za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 28 lutego 2006 r. w kwocie 16.159,50 zł nie podlegały dochodzeniu. Pozwany wyjaśnił, iż obciążył następcę prawnego pracodawcy obowiązkiem zwrotu kwoty nienależnie pobranego świadczenia wobec błędnie wystawionego świadectwa pracy z dnia 26 stycznia 2001 r., w którym nie wykazano urlopu bezpłatnego G. K. w okresie od dnia 01 lipca 1987 r. do dnia 30 czerwca 1989 r.

Powyższa decyzja została doręczona zobowiązanemu w dniu 26 marca 2009 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 06 czerwca 2012 r., sygn. akt VII U 33/11, zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że Powiat (...), będący następcą prawnym zlikwidowanego płatnika składek Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w likwidacji w K., nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłacanych G. K. świadczeń za okres od dnia 01 marca 2006 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w kwocie 31.296,92 zł i odsetek za okres od dnia 02 marca 2006 r. do dnia 03 marca 2009 r., tj. do dnia wydania decyzji o nadpłacie oraz zasądził od pozwanego na rzecz odwołującego się kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w Gdańsku prawomocnym wyrokiem z dnia 04 lipca 2013 r. o sygn. akt III AUa 1491/12 zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję pozwanego z dnia 03 marca 2009 roku w ten sposób, iż zobowiązał Powiat w K. do zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia przedemerytalnego G. K. za okres od dnia 01 marca 2006 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w kwocie 31.296,92 zł, oddalając odwołanie w pozostałym zakresie; nadto oddalił apelację w pozostałym zakresie.

W dniu 01 sierpnia 2013 r. wnioskodawca Powiat (...) wpłacił na rzecz pozwanego organu kwotę 31.296,92 zł, wynikającą z sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego w G. z dnia 04 lipca 2013 r., sygn. akt III AUa 1491/12.

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 28 września 2015 r. organ rentowy zobowiązał Powiat (...) w K. do zapłaty odsetek za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w łącznej kwocie 17.712,34 zł od kwoty nienależnie wypłaconych G. K. świadczeń (świadczenia przedemerytalnego) – wskazując, iż łączna kwota należności za w/w okres wynosi 47.456,42 zł, jednakże należność za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. w kwocie 16.159,50 zł nie podlega dochodzeniu, zaś wnioskodawca w dniu 01 sierpnia 2013 r. dokonał wpłaty na rzecz pozwanego kwoty 31.296,92 zł, a więc do zapłaty pozostaje kwota odsetek 17.712,34 zł – uchylając jednocześnie decyzję z dnia 06 sierpnia 2015 r.

Powyższy stan faktyczny, który był bezsporny, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych oraz w aktach sprawy, w tym w treści orzeczeń Sądu Okręgowego z dnia 06 czerwca 2012 r., sygn. akt VII U 33/11 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 04 lipca 2013 r., sygn. akt III AUa 1491/12.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd I instancji wskazał, że przedmiotem sporu było, czy odsetki od nienależnie pobranego przez G. K. świadczenia w kwocie 31.296,92 zł, za które odpowiada skarżący winny być liczone od chwili doręczenia mu decyzji z dnia 03 marca 2009 r., czy też decydujące znaczenie miał w tym względzie dopiero prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 lipca 2013 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 1491/12.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 121 ze zm.), dalej: „u.s.u.s.” osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu,

wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

W myśl ust. 6 omawianego przepisu, jeżeli pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami, o których mowa w ust. 1, obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w kwestii interpretacji przepisu art. 84 ust. 1 u.s.u.s. przekonująco wypowiedział się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego

2010 r. w sprawie o sygn. akt I UK 210/09 (Lex nr 585713). Sąd ten wyjaśnił, iż wykładnia tego przepisu obejmuje dwie kwestie: po pierwsze - wyjaśnienie, kiedy nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego staje się wymagalne i podlega zwrotowi i po drugie - zakres odesłania do prawa cywilnego dotyczącego odsetek.

Wyjaśniając pierwsze z tych zagadnień Sąd Najwyższy przypomniał, iż pojęcie nienależnego świadczenia z ubezpieczeń emerytalnego i rentowego zostało uregulowane

w art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.), dalej: „u.e.r.f.u.s.”. Zgodnie

z tym przepisem, za nienależnie pobrane świadczenia uważa się, między innymi, świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Sąd Najwyższy wyjaśnił przy tym, że podmiotowy aspekt uznania świadczenia za nienależne - świadomość pobierania świadczenia, które zostało uzyskane w sposób niezgodny z prawem - nie przesądza o tym, kiedy świadczenie stało się nienależne w sensie prawnym.

Owa świadomość jest jedną z przesłanek uznania świadczenia za nienależne, jednakże jej istnienie nie sprawia, że świadczenie z ubezpieczenia społecznego jako nienależne podlega zwrotowi w dacie wypłaty. Można jedynie powiedzieć, że świadczenie uzyskane w takich okolicznościach nigdy nie należało się, a zatem w tym sensie „było nienależne” i „uważa się” je za nienależne zgodnie z art. 138 ust. 2 u.e.r.f.u.s. Sąd Najwyższy przypomniał nadto, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia

w myśl art. 84 u.s.u.s. i art. 138 u.e.r.f.u.s. uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną.

Sąd Okręgowy podkreślił, że - zgodnie z argumentacją Sądu Najwyższego - pogląd ten umacnia jeszcze treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 u.s.u.s., w których użyte zostały sformułowania „kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją” (ust. 4) oraz „uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności” (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 u.e.r.f.u.s. (tak samo z mocy art. 84 u.s.u.s.) - ograniczony co do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. W tej decyzji organ określa kwotę świadczeń nienależnych. Od kwoty wymienionej w decyzji należą się odsetki „w wysokości i na zasadach prawa cywilnego”.

Druga zaś kwestia związana z wykładnią art. 84 ust. 1 u.s.u.s. dotyczy rozumienia tego odesłania do prawa cywilnego. Zdaniem Sądu Najwyższego, nie ma podstaw do tak szerokiego rozumienia odesłania, aby umożliwiło ono poszukiwanie w prawie cywilnym terminu wymagalności świadczeń podlegających zwrotowi, zaś w konsekwencji terminu,

od którego można żądać odsetek. Przede wszystkim sprzeciwia się temu wykładnia językowa analizowanego przepisu. „Zasady prawa cywilnego”, których dotyczy odesłanie, odnoszą się jedynie do odsetek. Zasadą określoną w prawie cywilnym, odnoszącą się do odsetek jest natomiast możliwość ich żądania w razie opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). Określenie terminu, od kiedy dłużnik - pobierający nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego - opóźnia się z jego zwrotem, nie jest objęte odesłaniem.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy, nie jest to materia „zasad prawa cywilnego”, lecz prawa ubezpieczeń społecznych. „Zasady prawa cywilnego”, regulujące opóźnienie dłużnika

w spełnieniu świadczenia cywilnoprawnego są różnorodne, uzależnione od rodzaju świadczenia. Odesłanie do prawa cywilnego nie dotyczy terminów wymagalności świadczeń cywilnoprawnych ani - co się z tym wiąże - określenia, od kiedy dłużnik opóźnia się

ze spełnieniem świadczenia. Są to zasady dotyczące odsetek tylko pośrednio. Odesłanie byłoby niejednoznaczne, gdyby rozumieć je tak szeroko, gdyż w prawie cywilnym opóźnienie dłużnika uregulowane jest w różnorodny sposób w zależności od tego, jakiego świadczenia dotyczy. Określenia, od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy natomiast – zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego - poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych, a nie w prawie cywilnym.

Sąd I instancji przychylił się do wykładni analizowanego przepisu dokonanej przez Sąd Najwyższy w przywołanym powyżej wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie o sygn. akt I UK 210/09. Analogiczne poglądy zostały także wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie o sygn. akt I UK 154/08, jak również w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 marca 2013 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 1311/12.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 października 2013 r. w sprawie sygn. akt III AUa 229/13 sformułowana została teza, zgodnie z którą „żądanie zwrotu” nienależnie pobranego świadczenia następuje poprzez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalna w tym momencie, a nie w czasie spełnienia świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego - art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 k.c.).

Identyfikując się ze wskazanymi poglądami, Sąd Okręgowy przyjął, że odsetki od pobranych nienależnie świadczeń biegną od następnego dnia od doręczenia decyzji o obowiązku ich zwrotu, bowiem wówczas stają się one wymagalne. Wobec tego, dla wymagalności przedmiotowej należności nie ma znaczenia fakt wytoczenia o nie postępowania sądowego i będący jego konsekwencją brak prawomocności decyzji zobowiązującej do zwrotu pobranych nienależnie świadczeń. Prawomocność takiej decyzji istotna jest wyłącznie z punktu widzenia możliwości dokonania potrącenia oraz przedawnienia należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń (art. 84 ust. 4 i 7 u.s.u.s.).

Sąd I instancji podkreślił, że ostateczny wynik postępowania sądowego potwierdził zasadności decyzji z dnia 03 marca 2009 r. w zakresie kwoty należności głównej tj. 31.296,92 zł. Skoro zaś decyzja ta doręczona została zobowiązanemu w dniu 26 marca 2009 r., a zapłata owej należności nastąpiła dnia 1 sierpnia 2013 r., to zasadnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyjął, iż odsetki należą się za okres od 27 marca 2009 r. do 1 sierpnia 2013 r.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że nie mogły odnieść skutku zarzuty dotyczące naruszenia przy wydaniu zaskarżonej w przedmiotowym postępowaniu decyzji przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego – dalej: „k.p.a.”. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych postępowanie sądowe nie stanowi prostej kontynuacji postępowania administracyjnego, bowiem tylko w wyjątkowych wypadkach kontrola sądowa decyzji organu rentowego przeprowadzana jest przez pryzmat przepisów k.p.a. Zasadę posiłkowego stosowania k.p.a. w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych wyrażono w art. 180 k.p.a. Treść tego przepisu z jednej strony oznacza przyznanie pierwszeństwa w sprawach z ubezpieczeń społecznych przepisom szczególnym, z drugiej zaś wskazuje, że postępowanie odwoławcze toczy się, poprzez zastosowanie art. 83 ust. 2 u.s.u.s., na zasadach i w trybie określonym w k.p.c. Postępowanie sądowe,

w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje

w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami dla tego tylko postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2014 r. II UK 242/13). W okolicznościach przedmiotowej sprawy decyzja z dnia 28 września 2015 r. takimi wadami dotknięta nie była.

Mając powyższe na uwadze, na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z przywołanymi wyżej przepisami, Sąd Okręgowy w punkcie 1 wyroku oddalił odwołanie.

O kosztach zastępstwa procesowego, jak w punkcie 2 wyroku, Sąd orzekł na mocy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 100 k.p.c. znosząc je wzajemnie. Jak wynika bowiem z art. 100 k.p.c. w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku

lub oceny sądu. W okolicznościach przedmiotowej sprawy przedmiotem odwołania były dwie decyzje organu rentowego z dnia 06 sierpnia 2015 r. i z dnia 28 września 2015 r. Pierwsza z nich została uchylona w związku z argumentacją zawartą w odwołaniu,

co uzasadnia przekonanie, iż pozwany w tej części uległ przeciwnikowi. Co do decyzji z dnia 28 września 2015 r. wobec oddalenia odwołania Sąd uznał, że uległ skarżący. Stąd zachodziły podstawy do wzajemnego zniesienia kosztów zastępstwa procesowego stron.

Apelację od wyroku wywiódł Powiat (...), wnosząc o jego uchylenie w całości oraz o przekazanie sprawy do Sądu I instancji celem ponownego rozpoznania, bądź o jego uchylenie w całości i poprzedzającej go decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu, bądź jego uchylenie w całości orzeczenie co do istoty sprawy tj. zmianę decyzji organu rentowego i stwierdzenie, że powód nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek za okres od dnia 27.03.2009 r. do dnia 01.08.2013 r., jak również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego za II instancję.

Zaskarżonemu wyrokowi apelujący zarzucił:

1. naruszenie prawa procesowego - nieważność postępowania (art. 379 pkt 3 k.p.c.) albowiem o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa taka została już prawomocnie osądzona wyrokiem SA w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r. (decyzja organu rentowego z dnia 03.03.2009 r. nie była prawomocna z dniem jej wydania lub doręczenia, lecz została dwukrotnie zmieniona: najpierw wyrokiem SO w Gdańsku z dnia 06.06.2012 r.(stwierdzającym, że odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń G. K.), później wyrokiem SA w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r., mocą którego Sąd ten zmienił wyrok SO w Gdańsku oraz poprzedzającą go decyzję ZUS w ten sposób iż zobowiązał odwołującego do zwrotu świadczenia przedemerytalnego G. K. za okres 01.03.2006 r. do dnia 31.12.2008 r.

w kwocie 31.296,92 zł,

2. naruszenie prawa materialnego przez przyjęcie, że decyzja organu rentowego z dnia 03.03.2009 r. stała się prawomocna z dniem 27.03.2009 r., pomimo że była dwukrotnie zmieniana: najpierw wyrokiem SO w Gdańsku z dnia 06.06.2012 r.(stwierdzającym,

że odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń G. K.), później wyrokiem SA w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r., mocą którego Sąd ten zmienił wyrok SO w Gdańsku oraz poprzedzającą go decyzję ZUS w ten sposób,
iż zobowiązał odwołującego do zwrotu świadczenia przedemerytalnego G. K. za okres 01.03.2006 r. do dnia 31.12.2008 r. w kwocie 31.296,92 zł.

3. błąd w ustaleniach faktycznych mogący mieć wpływ na wynik postępowania,
przez przyjęcie, że zaskarżona decyzja organu rentowego dotyczy odsetek za okres od dnia 01 sierpnia 2004 r. do dnia 31.12.2008 r.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że pomimo błędu w ustaleniach faktycznych Sąd I instancji prawidłowo określił przedmiot postępowania tj. czy odsetki od nienależnie pobranego świadczenia przez G. K. w kwocie 31.296,92 zł winny być liczone

od chwili doręczenia powodowi decyzji z dnia 03.03.2009 r., czy też decydujące znaczenie miał w tym względzie dopiero prawomocny wyrok SA w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r.

w sprawie III AUa 1491/12. Treść zaskarżonego wyroku jest jednoznaczna natomiast w uzasadnieniu Sąd I instancji nie odniósł się do tak określonego przedmiotu postępowania.

Zdaniem apelującego nie sposób godzić się z wykładnią Sądu I instancji,
iż prawomocność decyzji istotna jest wyłącznie z punktu widzenia możliwości dokonania potrącenia oraz przedawnienia należności, z tytułu nienależnie pobranych świadczeń.

W takim wypadku prawo odwołania się od decyzji organu rentowego i pouczenie o nim w decyzji stałoby się bezprzedmiotowe, a organ rentowy miałby prawo (pomimo odwołania od decyzji) do ściągnięcia należności wynikającej z decyzji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji - zgodnie z art. 84 ust. 4 - po upływie miesiąca.

Co prawda ostateczny wyrok SA w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r. potwierdził zasadność decyzji, to jednak – w przekonaniu apelującego - nie oznacza to, że obowiązek zapłaty powstał w dniu 27.03.2009 r. Sąd ten wszak zmienił wyrok Sądu Okręgowego

w G. i zmienił decyzję organu rentowego odnoszącą się do nakazania Powiatowi (...) zapłaty kwoty nienależnie wypłaconego świadczenia przedemerytalnego

w kwocie 31.296,92 zł w sytuacji, gdy dwukrotnie zmieniana decyzja nie obejmowała żądania odsetek za opóźnienie i Sąd II instancji takich odsetek nie zasądził i sprawa ta w ocenie powoda korzysta z powagi rzeczy osądzonej.

W ocenie powoda ww. decyzja organu rentowego z dnia 03.03.2009 r. nie stała się prawomocna, albowiem należność została ustalona orzeczeniem SA w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r. Powołując się na treść art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, dopiero od daty doręczenia stronie decyzji prawomocnej (tu wyroku SA

w Gdańsku z dnia 04.07.2013 r.) następuje wymagalność roszczenia o odsetki w wysokości i na zasadach prawa cywilnego (art. 359 § 2 k.c.), bowiem dopiero z tą datą dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.).

W konsekwencji, w przedmiotowej sprawie, nie doszło do opóźnienia wykonania zobowiązania, co powoduje że zaskarżona decyzja nie znajduje należytego uzasadnienia

w stanie faktycznym i prawnym. Datą prawomocności decyzji wydanej przez ZUS jest data wydania prawomocnego wyroku sądu rozpoznającego odwołanie od tej decyzji (takie stanowisko jest również prezentowane w orzecznictwie por. wyroki Wojewódzkich Sądów Administracyjnych: w Olsztynie z dnia 15 października 2008 r., sygn. akt I SA/Ol 219/08 oraz w Szczecinie z dnia 21 grudnia 2010 r., sygn. akt I SA/Sz 828/10).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja Powiatu (...) podlega oddaleniu jako bezzasadna.

Ustosunkowując się na wstępie do najdalej idącego zarzutu nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 3 k.p.c., Sąd Apelacyjny wskazuje, że nie jest ona zasadny.

Stosownie do treści art. 379 pkt 3 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona.

Stwierdzić należy, że w realiach rozpoznawanej sprawy ww. okoliczności nie mają miejsca.

Decyzją organu rentowego z dnia 3 marca 2009 r., od której wniesiono odwołanie, inicjujące postępowanie sądowe zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 lipca 2013 r., zobowiązano Powiat (...) do zwrotu nienależnie wypłacalnych świadczeń za okres od dnia 1 marca 2006 r. do 31 grudnia 2008 r. oraz odsetek za okres od 2 marca 2006 r. do 3 marca 2009 r. To właśnie przytoczona treść decyzji wyznaczała ramy sporu w przedmiotowej sprawie. Prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 lipca 2013 r. za zasadne uznano roszczenie główne, natomiast za bezpodstawne – roszczenie o zapłatę odsetek.

Tymczasem, zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 28 września 2015 r. organ rentowy zobowiązał Powiat (...) do zapłaty odsetek za okres od 27 marca 2009 r. do 1 sierpnia 2013 r. Nie ulega zatem wątpliwości, że rozpoznawana sprawa, choć toczy się między tymi samymi stronami, nie jest sprawą o to samo roszczenie, jak sprawa wcześniej osądzona prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku – przedmiot postępowania w obu tych sprawach jest inny i w żadnym zakresie nie zachodzi jego tożsamość.

Nie znajduje również uzasadnienia zarzut naruszenia prawa materialnego poprzez przyjęcie, że decyzja organu rentowego z dnia 3 marca 2009 r. stała się prawomocna z dniem 27 marca 2009 r. Wbrew twierdzeniom strony apelującej Sąd Okręgowy nie poczynił takiego ustalenia – przeciwnie, na str. 8 uzasadnienia wyroku wyraźnie wskazuje, że konsekwencją wytoczenia powództwa o sporne należności był brak prawomocności decyzji zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Data 27 marca 2009 r. została natomiast prawidłowo ustalona przez Sąd Okręgowy jako data doręczenia zobowiązanemu decyzji z dnia 3 marca 2009 r., przesądzająca o wymagalności roszczenia odsetkowego, o czym będzie mowa szerzej w dalszej części wyводу.

Bez znaczenia pozostaje zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, co wynika już z resztą z uzasadnienia apelacji. Sąd I instancji istotnie w jednym fragmencie uzasadnienia błędnie wskazał, że zaskarżoną decyzją zobowiązano Powiat (...) do zapłaty odsetek za okres od 1 sierpnia 2004 r. do 31 grudnia 2008 r., niemniej jednak należy uznać to za oczywistą omyłkę, nie mającą wpływu na rozstrzygnięcia, albowiem w dalszej części uzasadnienia Sąd prawidłowo wskazywał, iż sporna jest kwestia zapłaty odsetek za okres od 27 marca 2009 r. do 1 sierpnia 2013 r., tj. od dnia następującego po dniu doręczenia zobowiązanemu decyzji z dnia 3 marca 2009 r. do dnia uregulowania należności głównej.

Wobec powyższego należy stwierdzić, iż Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów (poza wskazanym powyżej wyjątkiem), jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Sąd Okręgowy trafnie uznał, że o ile obowiązek zwrotu świadczenia "głównego", tj. nienależnie pobranego świadczenia dotyczy całego okresu jego pobierania, od momentu pierwszej kwoty (miesiąca) do czasu wstrzymania wypłaty świadczenia bądź ponownego nabycia prawa, to obowiązek zapłaty odsetek jako świadczenia wtórnego aktualizuje się dopiero w momencie poinformowania strony zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń o takim obowiązku. Instytucja nienależnie pobranych świadczeń jest regulowana ustawowo - art. 138 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) - i każde świadczenie przyznane bądź wypłacone we wskazanych w tej definicji okolicznościach staje się świadczeniem nienależnym. Żądanie zwrotu takiego świadczenia musi się jednak odbyć w drodze wydania decyzji administracyjnej i dopiero od momentu jej skutecznego doręczenia na osobie zobowiązanej ciąży obowiązek ich zwrotu. Ta data "aktywizuje" również wcześniej nie istniejący obowiązek odsetkowy, będący należnością wtórną. Świadczenia uważane za nienależne w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję. Pogląd ten znajduje uzasadnienie również w treści art. 84 ust. 4 i 7 ustawy systemowej, w których użyto sformułowania "kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją" oraz "uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności" (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 3 lutego 2010 r., I UK 210/09, LEX nr 585713).

Na analogicznym stanowisku pozostaje również orzecznictwo sądów apelacyjnych, w tym Sądu Apelacyjnego w Krakowie, który w wyroku z dnia 21 marca 2013 r. (III AUa 1311/12) tożsamo wskazuje, iż "żądanie zwrotu" nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego - art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek (art. 120 § 1 k.c.).

Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie w pełni przychylił się do powyższej zaprezentowanego stanowiska Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Należy mieć na względzie, że odsetki w prawie ubezpieczeń społecznych nie pełnią tożsamej funkcji jak w prawie cywilnym, nie stanowią odszkodowania czy innej formy zadośćuczynienia systemowi ubezpieczeń społecznych za pobierane w czasie rzeczywistym nienależne świadczenia. Każde zobowiązanie i uprawnienie w prawie ubezpieczeń społecznych musi wynikać z decyzji, która to dopiero kształtuje prawa i obowiązki osób zainteresowanych. Organ rentowy ma zatem prawo żądać odsetek ustawowych liczonych od chwili, od której ubezpieczony pozostaje w opóźnieniu, a ta "uaktywnia się" dopiero z chwilą wezwania do zapłaty. W przypadku nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia społecznego wezwaniem do zapłaty jest doręczenie decyzji organu rentowego stwierdzającej obowiązek zwrotu.

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że wymagalność roszczenia o odsetki nie jest uzależniona, jak podnosi apelujący, od prawomocności decyzji stwierdzającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Zważyć należy, że roszczenie odsetkowe jako roszczenie uboczne staje się wymagalne zgodnie z art. 481 k.c. w pierwszym dniu opóźnienia w spłacie świadczenia głównego. Fakt, że został wszczęty spór sądowy obejmujący roszczenie główne, co przekłada się na brak prawomocności (ostateczności) decyzji, nie wpływa w żaden sposób na odsunięcie w czasie (do chwili wydania prawomocnego wyroku) daty wymagalności roszczenia o odsetki. Wyrok taki nie ma bowiem charakteru orzeczenia kształtującego treść stosunku prawnego (konstytutywnego), lecz ma charakter orzeczenia deklaratoryjnego.

Sąd odwoławczy zwraca uwagę, że zasądzenie odsetek od daty wyrokowania -

jak oczekuje tego Powiat (...) - prowadziłyby w istocie do ich umorzenia za okres przed tą datą i stanowiłyby nieuzasadnione uprzywilejowanie zobowiązanego, skłaniając go do jak najdłuższego zwlekania ze zwrotem opóźnionego świadczenia, w oczekiwaniu na orzeczenie sądu, znoszące w istocie obowiązek zapłaty odsetek za wcześniejszy okres. Zobowiązany, odmawiając zaspokojenia roszczeń pozwanego organu rentowego, działał na własne ryzyko i powinien był liczyć się z tym, że poniesie finansowe tego konsekwencje, nie tylko poprzez ustalenie obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w odpowiedniej wysokości ale także poprzez zapłatę prawidłowo naliczonych odsetek ustawowych. Kwestionując sądownie decyzję stwierdzającą obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia należy mieć zatem na względzie, że w razie przegrania sprawy - wobec przedłużającego się opóźnienia w zapłacie zobowiązania - zwiększy się związana z nim należność odsetkowa. To, że roszczenie jest sporne i zostało poddane pod rozstrzygnięcie sądu, nie oznacza, że przestaje być wymagalne. Dlatego w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy w żadnym razie nie można podzielić stanowiska Powiatu (...) jakoby do daty wyrokowania nie pozostawał w ogóle w opóźnieniu z zapłatą. Zasadą jest, że jeżeli dłużnik nie płaci należności w terminie, wierzyciel nie ma możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego. Doznany przez niego z tego powodu uszczerbek powinien być pokryty przez przyznanie mu odsetek za opóźnienie. Chodzi bowiem o to, by należność w rozmiarze, w jakim należy się wierzycielowi w dniu, w którym dłużnik ma je zapłacić, była oprocentowana od tego dnia. Nie wymaga też komentarza, iż na gruncie art. 481 § 1 k.c. przesłanką żądania odsetek nie jest ani powstanie szkody w majątku dłużnika ani też uchybienie terminowi świadczenia pieniężnego wskutek okoliczności obciążających dłużnika, ponieważ już samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego daje wierzycielowi prawo domagania się odsetek. Jest to odpowiedzialność za skutek (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14 sierpnia 2014 r., I ACa 264/14, LEX nr 1506714).

Reasumując, z uwagi na poczynione wyżej rozważania, Sąd Apelacyjny uznał wyrok Sądu I instancji za odpowiadający prawu. Prawidłowo ustalony stan faktyczny i trafna ocena materiału dowodowego skutkowały właściwą interpretacją i zastosowaniem przepisów prawa materialnego w zakresie ustalenia prawidłowej daty nałożenia na Powiat (...) obowiązku uiszczenia odsetek, zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przeciwna argumentacja apelującego, pozostająca w sprzeczności z istotą obowiązującej w tym zakresie regulacji prawnej, nie zasługiwała na uwzględnienie.

Apelacja podlegała zatem oddaleniu jako bezzasadna, o czym orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c., jak w sentencji.

SSA Aleksandra Urban SSA Maria Sałańska - Szumakowicz SSA Grażyna Horbulewicz